

Olga CHYŻNA
Narodowy Pedagogiczny Uniwersytet, Kijów, Ukraina
Fabian ANDRUSZKIEWICZ
Uniwersytet Opolski
Wydział Przyrodniczo-Techniczny

EDUKACJA JUTRA – DETERMINANTY PRZEMIAN SYSTEMU EDUKACJI W POLSCE I NA UKRAINIE

Streszczenie. W artykule przedstawiono problemy edukacji jutra w Polsce i na Ukrainie. Zdefiniowano problemy ukraińskiego systemu edukacyjnego, utrudniające rozwój jednostki i społeczeństwa. Przeanalizowano przyczyny niestosowania właściwego podejścia do edukacji w programach nauczania i podręcznikach. Zaproponowano zmianę podstawowych aspektów polskiej i ukraińskiej edukacji, aby mogły sprostać wymaganiom współczesnego świata. Konkludując zaprezentowaną refleksję, raz jeszcze należy przypomnieć, iż współczesne przemiany edukacyjne oparte być muszą na ustanawianiu strategii oraz działań szczegółowych w zakresie uczenia się na przestrzeni całego życia. Od powodzenia w realizacji tego przedsięwzięcia zależeć będzie w znacznym stopniu proces przechodzenia do społeczeństwa opartego na wiedzy.

Słowa kluczowe: edukacja osobowości, rozwój społeczny, innowacje, uczenie się przez całe życie, społeczeństwo wiedzy, system edukacyjny, społeczeństwo sieciowe.

EDUCATION OF TOMORROW – DETERMINANTS OF TRANSFORMATIONS OF THE EDUCATION SYSTEM IN POLAND AND UKRAINE

Summary. The article presents the problems of tomorrow's education in Poland and Ukraine. The problems of the Ukrainian education system hindering the development of the individual and society are defined in this paper. Moreover, the reasons why the right approach to education is not used in the curriculum and textbooks are analysed herein. The article presents propositions to change the fundamental aspects of Polish and Ukrainian education in order to meet the requirements of the modern world. To recapitulate, once again it should be noted that modern education transformations must be based on the establishment of strategies and specific actions in the field of lifelong learning. The process of transition to a knowledge-based society will depend, to a large extent, on the success of the above-mentioned actions and strategies.

Keywords: personality education, social development, innovations, lifelong learning, knowledge society, education system, network society.

1. Wprowadzenie

Aktualnymi aspektami atrakcyjności wyższego pedagogicznego kształcenia w Polsce i na Ukrainie stają się: humanizacja, fundamentalizacja, profesjonalizacja i technologizacja. Przejście od autorytarnego do osobowo zorientowanej polityki edukacyjnej zakłada tworzenie warunków dla rozwoju potencjału twórczego jednostki i jego samorealizacji. W kategoriach zawodowych oznacza to powstawanie orientacji pedagogicznych, rozwój zdolności twórczych nauczania, umiejętności w projektowaniu całego procesu edukacyjnego w pracy zawodowej, tworzenie myślenia pedagogicznego, nabywanie zdolności adaptacyjnych oraz umiejętności niestandardowego podejścia do rozwiązywania problemów zawodowych.

Nie ma wątpliwości, iż nowoczesny system edukacyjny jest jedną z głównych ścieżek prowadzących do zmniejszenia dystansu cywilizacyjnego w stosunku do rozwiniętych państw Unii Europejskiej. Dotyczy to zarówno Polski, jak i Ukrainy. Funkcje systemu edukacyjnego należy zatem rozważać w szerszym kontekście. Rodząca się cywilizacja oparta jest na szczególnym zasobie, jakim jest wiedza, z kolei głównym, chociaż nie jedynym mechanizmem tworzącym społeczeństwo wiedzy jest właśnie system edukacyjny. A ponieważ wiedza nagromadzona w przeszłości, a także w świadomości społecznej musi być stale wzbogacana i modernizowana, stąd wniosek, iż w cywilizacji wiedzy system ten musi zostać oparty na idei uczenia się przez całe życie i budowania kompetencji potrzebnych do jej rzeczywistej implementacji¹.

Problem reorientacji metodologicznej szkolenia przyszłych nauczycieli w zakresie kształcenia, wskazuje na konieczność jego teoretycznego przemyślenia w kontekście nowych idei i trendów w dziedzinie kształcenia zawodowego i rozwoju nowych technologii edukacyjnych.

2. Główne determinanty procesów edukacyjnych w Polsce i na Ukrainie

Problematyka zmian cywilizacyjnych, które nie pozostają bez wpływu na oświatę, nie można zamknąć w jednym schemacie. Niemniej jednak wśród głównych determinantów wskazać można następujące o szerokim charakterze i sile oddziaływania:

Zmiany demograficzne

One stanowią wyzwanie dla wszystkich systemów edukacyjnych, zwłaszcza w Polsce i na Ukrainie oraz w krajach Unii Europejskiej, a mianowicie:

---

¹ Raport: Polska 2050, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” Polska Akademia Nauk, Warszawa 2011.

- W perspektywie kolejnych lat w Polsce spadnie liczba osób w najmłodszych grupach wiekowych, a wzrośnie liczba osób starszych. W 2035 r. liczba dzieci w wieku 0–2 lat spadnie o 30%, w wieku 3–5 lat o 25%, w grupie 6–14 lat o około 15–16%, a liczba studentów będzie tym samym o jedną trzecią niższa niż obecnie².
- Warto podkreślić, iż niskie wskaźniki urodzeń, występujące zarówno w krajach rozwijających się, jak i rozwiniętych, prowadzą do sytuacji, w której osoby obecnie zatrudnione nie będą w stanie zaspokajać potrzeb ekonomicznych osób niepracujących. Według OECD w latach 2025–2030 globalna siła robocza będzie się zmniejszać o 12 milionów rocznie. Szczególnie trudno będzie, już w niedalekiej przyszłości, o pracowników w wieku 18–44 lata. Potencjalne rezerwy zatrudnienia tkwić będą zatem w populacji osób starszych, szczególnie w wieku 45–59/64 lata, co stanowić będzie wielkie wyzwanie dla europejskich systemów edukacyjnych³.
- W Polsce i na Ukrainie dominuje tradycyjny model aktywności edukacyjnej, w którym edukacja koncentruje się głównie na etapie życia poprzedzającym rozpoczęcie kariery zawodowej oraz założenie rodziny.

Powolność procesów demokratyzacji w systemie edukacji

Globalne rozpowszechnienie liberalnej demokracji jako systemu politycznego zarządzania wspierało i zachęcało do przyswajania w nowy sposób demokratycznej teorii. Przynajmniej w formalnym rozumieniu przedstawicielska demokracja liberalna w porównaniu do początku XX wieku stała się dominującym systemem rządów na całej planecie. Jakie by nie były przyczyny „trzeciej fali” – demokratyzacja stała się prawie ogólnym politycznym standardem. Oczywiście należy zauważyć i ten fakt, że w przeciwstawie prawdziwej, skonsolidowanej demokracji pozostaje także pseudodemokracja. Niezdolność do rozwiązania odwiecznych problemów rządów demokratycznych (od nierówności do zanieczyszczenia środowiska) skłania do przypuszczenia, że niedociągnięcia pojawiają się również w „dawnych demokracjach”. Pojawiają się trudności z uświadomieniem sobie słabości demokratycznego potencjału istniejących struktur globalnego i regionalnego zarządzania, ponieważ działania tych struktur mają bezpośredni wpływ na ich obywateli. Ten problem stara się rozwiązać obywatelskie społeczeństwo.

W ten sposób obecnie demokracja przetrwała i przeżywa trzecią i czwartą falę, która szeroko szczególności aktywnie omawiana jest przez uczonych całego świata. Demokratom na całym świecie bliższe jest wspólne stanowisko o światowym systemie, jako demokracji w dwóch znaczeniach: po pierwsze, jako o systemie składającym się z wolnych społeczeństw i demokratycznych państw, a po drugie, jako o systemie, w ramach którego relacje między państwami i wśród narodów określone są prawem i ogólnymi zasadami współpracy

---

² Społeczeństwo w drodze do wiedzy. Raport o stanie edukacji. Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa 2011.

³ K. B. Matusiak, J. Kuciński, A. Gryzik (red.): Foresight kadr nowoczesnej gospodarki. Warszawa 2009, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczość.

i sprawiedliwości. Stopniowo rozwija się międzynarodowa architektura wspólnych instytucji i formalnych uzgodnień, dotycząca zarówno zasad demokracji, jak i praw człowieka, legitymizacji działań międzynarodowych, mających na celu ich doskonalenie i ochronę.

Do przyciągnięcia jak największej liczby krajów w przejściu do demokratycznego systemu i efektywnego jego rozwoju przed państwami pojawia się propozycja przedstawiona w przynajmniej trzech głównych zadaniach: po pierwsze, zagłębienie i utwierdzenie demokracji jest tam, gdzie się ona formalnie zrealizowała; po drugie, dalszy rozwój i wzmocnienie wspólnych struktur i instytucjonalnych zasad demokracji na poziomie organizacji regionalnych i międzynarodowych; i po trzecie, zachęcenie wielu osób w różnych sprawach, które można połączyć w jeden nurt – jako czwartą falę demokratyzacji.

Nic takiego nie może wydarzyć się samo z siebie. Najniebezpieczniejszą intelektualną pokusą dla demokratów byłoby myśleć, że świat zmierza w naturalny sposób do jakiegokolwiek demokratycznego stanu końcowego. Chociaż demokracja może upaść w dowolnym momencie swojego rozwoju, jej jakość i stabilność nigdy nie są uznawane jako coś, co samoistnie stanowi pewniki. Na świecie w krajach o ustroju demokratycznym istnieje ciągle niebezpieczeństwo fanatyzmu i nietolerancji. Zderzając się ze społecznymi i ekonomicznymi wstrząsami, demokracja zawsze będzie walczyć przeciwko tej albo innej formie etnicznego albo nacjonalistycznego szowinizmu, który wywyższa jednych, określając ich pojęciem „my”, zaś demonizuje i prześladowuje innych, przyjmujących określenie „oni”.

Brak zharmonizowania instytucji społecznych i politycznych, niejasność priorytetów polityki edukacyjnej

Wyszkolenie, intelektualny potencjał człowieka ustalają się dzisiaj w jakości strategicznego zasobu społecznego postępu. I jest to prawidłowe. Świat wstąpił w fazę informacyjnej rewolucji, gdzie informacja i wiedza podwajają się albo nawet potrajają. Ten, kto posiada informację, kontroluje sytuację, ma możliwość bycia pierwszym w podjęciu odpowiedniej decyzji, urzeczywistnić innowacyjne „przebiecie” w ekonomice, polityce oraz sferze socjalno-kulturalnej. I odwrotnie, każdy, kto wskutek tych lub innych okoliczności jest ograniczony w dostępie do informacji, nie ma odpowiedniej wiedzy, stopniowo „zwija się” w kategorię osoby postronnej, gubi aktywność, niweluje swoją jakość jako podmiotu społecznej i własnej działalności⁴. Kształcenie w tym kontekście pojawia się jako główny czynnik pomyślnej samorealizacji osobowości, jej aktywności, twórczości, wolności. Na jego rozwój, zwraca się szczególną uwagę praktycznie we wszystkich krajach. Charakterystyczną cechą dla obecnej epoki jest to, że do opracowania oświatowej polityki większość krajów podchodzi z uwzględnieniem własnych osiągnięć z tego obszaru, w celu formowania jednej europejskiej edukacyjnej przestrzeni.

---

⁴ F. Andruszkiewicz: Globalizacyjna koncepcja współczesnych innowacji (filozoficzno-komparatywna analiza modernizacyjnych procesów w edukacyjnych systemach Ukrainy i Polski). Autoryzowany przekład z języka rosyjskiego. Wid-wo NPU im. M. P. Dragomanowa, Kijów 2014.

Analizując właściwości: tworzenia, organizacji i zarządzania, treści i technologii, nauczania siebie nawzajem, kraje przejmują bezcenne dziedzictwo, doświadczając rozwoju narodowych oświatowych systemów, tym samym wspierając perspektywiczną kwestię zbliżenia, porozumienia i współpracy. Podstawowym i głównym bodźcem tego procesu jest globalizacja – nowa światowa tendencja, przy pomocy której obraz życia, rozpowszechnienie idei, towarów i usług stają się standaryzowanymi na całym świecie.

Ponieważ w/w tendencja wyraźnie przenika we wszystkie sfery społecznego życia – m.in. polepszają się technologie i komunikacja, zmienia się charakter transportu i usług, zwiększa się masowa migracja i przesiedlenie narodów, wzrasta poziom ekonomicznej aktywności, przerastający narodowe rynki wskutek zjednoczenia przemysłowych i komercyjnych przedsiębiorstw, wychodzących poza granice państw – wzięcie pod uwagę jej wymagań względem rozwoju kształcenia jest pilnym zadaniem nie tylko dla jednego państwa czy grupy, a wszystkich państw kontynentu. W europejskiej przestrzeni zaczęło się intensywne opracowywanie głównych zasad globalnej oświatowej polityki, a w ślad za nim – realna transformacja narodowych oświatowych systemów, której celem jest wzajemne zbliżenie.

Rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych, które zwiększają znaczenie edukacji z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi cyfrowych oraz sprzyjają zwiększeniu dostępności do wysokiej jakości zasobów i usług edukacyjnych:

- Zdaniem analityków z World Future Society, to e-learning stanie się jednym z największych przełomów w rozwoju społecznym świata, a w najbliższych 20–30 latach znacząco przyczyni się on do podniesienia jakości życia, m.in. poprzez zwiększenie dostępności do wysokiej jakości edukacji.⁵
- W Polsce i na Ukrainie wyróżnia się trzy generacje pracowników: baby boomers – pracownicy w wieku 45–65 lat, którzy „pracują po to, żeby przetrwać”; generacja X – pracownicy w wieku 30–45 lat, którzy „żyją po to, żeby pracować” i generacja Y – wiek 20–30 lat, „pracują po to, żeby żyć”. Należy także zaznaczyć, iż obecnie, po pokoleniu Y, czyli osób urodzonych po 1980 r., następuje tzw. pokolenie Z, które posiada wysoką zdolność funkcjonowania w wirtualnym świecie, ale nie do końca rozumie świat realny. Często określane jest ono pokoleniem C – od angielskiego słowa *connected*, czyli podłączony do sieci. Zostało ono scharakteryzowane szczegółowo przez Dona Tapscotta w pracy „Cyfrowa dorosłość, czyli jak pokolenie sieci zmienia świat”⁶. Z analiz tego autora wynika, że nauczyciele tracą swój wpływ na rzeczywistość otaczającą uczniów w szkole, a tym samym na kształtowanie przyszłych losów kraju, a nawet świata.

---

⁵ W. Kołodziejczyk, M. Polak: Jak będzie zmieniać się edukacja. Wyzwania dla polskiej szkoły i ucznia. Instytut Obywatelski, Warszawa 2014, s. 71.

⁶ D. Tapscott: Cyfrowa dorosłość, czyli jak pokolenie sieci zmienia świat. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010, s. 540.

To bowiem pokolenie sieci wyznacza trendy w rozwoju nowoczesnych technologii, domaga się zmian w metodach nauczania i próbuje narzucić dorosłym swoją wizję oraz zachowania⁷.

Globalny rynek pracy

Problem stosunków między państwem, rynkiem i szkolnictwem wyższym jest wielopłaszczyznowy. W praktyce wielu krajów warunkiem koniecznym do poprawy jakości szkolnictwa wyższego jest wzmocnienie odpowiedzialności instytucji szkolnictwa wyższego za wyniki swojej działalności, rozszerzenie i pogłębienie autonomii uniwersyteckiej.

W ciągu stuleci „rynek” nie miał znacznego wpływu na wyższe kształcenie (zapewne jedynym krajem, który zbliżał się do „rynkowego” etapu „Trójkąta” Burtona Clarka na początku lat 80. XX wieku były Stany Zjednoczone). Większość współczesnych uniwersytetów na świecie finansowych było z budżetu państwa, a zdecydowanie większa część studentów i wykładowców w ostatnich latach uczyła się i pracowała w państwowych instytucjach, to dotyczyło wszystkich podstawowych modeli uniwersytetu, które były „szablonami” dla innej części świata (napoleońskiej, humboldtowskiej i amerykańsko-brytyjskiej).

Dzisiaj rynkowe siły przeżywają renesans w wyższym kształceniu i nabywają globalnego charakteru, aczkolwiek forma i tempo tej transformacji różnią się w poszczególnych częściach świata. Z powagą można wskazać, że rynek już teraz istotnie wpływa na wyższe kształcenie i działalność badawczo-innowacyjną. Spekulacji na temat istnienia potrzeby „zezwoleń” rynkowi na wpływ na przyszłość wyższego kształcenia nie mają sensu: te zmiany już przebiegają, chociaż istnieje niepewność odnośnie do ich prawidłowego przebiegu. Bezsensowne zatem jest opracowywanie przez specjalistów oświaty planów dotyczących zatrzymania lub odwrócenia tej tendencji. Transformacja funkcji uniwersytetu doprowadziła już do wykształcenia się jego rynkowej formy. Został on przedsiębiorczym w swej istocie, nawet jeśli uniwersytety oficjalnie tego faktu nie uznają. I sprawa nie w tym, czy dopuszczać rynkowe siły do wyższego kształcenia, a w tym, jak poskromić albo cywilizować ich najbardziej niepohamowane formy, ażeby stworzyć „rozsądny”, „dojrzały” albo „odpowiedzialny” rynek wyższego kształcenia (Frank Newman).

Rynkowe siły są to potężne nowe czynniki, jakich wyższe kształcenie dotychczas nie znało. Pojawiają się one jako część szerszego pakietu neoliberalnego planu wskutek potężnej presji globalizacji, zwłaszcza na państwa (także wskutek reformowania państwowego sektora w całości). Niezależnie od naszego rozumienia obecność rynkowych sił w wyższym kształceniu będzie rosła według politycznych, ekonomicznych i kulturalnych przyczyn (te przyczyny niewątpliwie są odmienne w różnych częściach świata, na przykład w krajach UE 15 i w krajach – nowo przyjętych do UE).

---

⁷ W. Kołodziejczyk, M. Polak: Jak będzie zmieniać..., s. 46.

W globalnym rynku pracy wzrost wymagań kwalifikacyjnych prognozowany jest na wszystkich poziomach zatrudnienia, łącznie ze stanowiskami najniższymi:

- W krajach Unii Europejskiej do 2020 r. udział stanowisk pracy wymagających wysokich kwalifikacji wzrośnie z 25,1% (w 2006 r.) do 31,3% wszystkich miejsc pracy, a wymagających średnich kwalifikacji – z 48,3% do 50,1%. Będzie to oznaczało wzrost liczby stanowisk pracy wymagających wysokich i średnich kwalifikacji z 38,8 mln do 52,4 mln⁸. Jednocześnie szacuje się, że w ciągu ostatnich 10 lat zapotrzebowanie na utalentowanych pracowników wzrosło trzykrotnie, gdyż trzykrotnie zwiększyły się przychody dużych firm żyjących z pracy umysłowej wysoko wykwalifikowanego personelu. Przytoczone dane wskazują, iż znaczna część ludności w wieku produkcyjnym będzie w przyszłości posiadać wyższe wykształcenie.
- Odnosząc się w tym miejscu do Polski, należy wspomnieć, iż wieloletnie zaniedbania polityki edukacyjnej, wynikające z nieuwzględniania czynnika rynku pracy, są bardzo widoczne w postaci wysokiej stopy bezrobocia w grupie ludzi młodych.

W przygotowaniu kadr dla potrzeb gospodarki czynnik rynku pracy musi być bezwzględnie brany pod uwagę na każdym etapie kształcenia ponadgimnazjalnego. Ponadto zdecydowana większość realizowanych w Polsce badań dotyczących kompetencji uczniów koncentruje się jedynie na pomiarze tzw. kompetencji twardych, tj. nabywania, integracji, interpretacji i praktycznego wykorzystywania wiedzy objętej programem nauczania (np. badanie 15-latków PISA), podczas gdy na poziomie ogólnym można stwierdzić, że spośród najważniejszych dla pracodawców kompetencji dominują miękkie (społeczne), które w znaczący sposób wpłyną na rozwój osobisty i zawodowy.

3. Wnioski

Podsumowując, należy podkreślić, że współpraca naukowa między Polską a Ukrainą nabiera szczególnego znaczenia. Kontakty naukowe i akademickie między naszymi krajami bazują na dawnych tradycjach, przy czym ich formy były różne w ciągu poszczególnych etapów historycznych – są odbiciem historycznych losów krajów, które mają wiele wspólnego, i są podstawą do wzajemnego porozumienia na obecnym etapie. Reforma polskiego systemu edukacyjnego nastąpiła wcześniej i miała bardziej systematyczny charakter, a biorąc pod uwagę podobieństwo początkowego systemu edukacji i nauki w obu krajach, może stanowić pozytywny impuls dla rozwoju procesu bolońskiego na Ukrainie. Współpraca akademicka między Polską a Ukrainą nabiera szczególnego znaczenia wraz

---

⁸ CEDEFOP, Skill needs in Europe. Focus on 2020. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2008.

z przystąpieniem Polski do UE, służy teraz jako przykład nie tylko współpracy dwustronnej, ale również może być skutecznym modelem do pogłębienia partnerstwa z instytucjami europejskimi⁹.

Współpraca między uczelniami ma szczególnie znaczenie na obecnym etapie, gdzie uniwersytety nabywają niezwyklej roli w kontekście zmian w europejskim systemie edukacji, ponieważ właśnie prawdziwa mobilność akademicka, wspólne projekty, badania naukowo-pedagogiczne, osiągnięcia innowacyjne stają się coraz bardziej istotnym wskaźnikiem rozwoju edukacyjnego systemu państwa, ważniejszym niż formalne dokumenty i umowy między-państwowe. Biorąc pod uwagę tendencje rozwoju edukacji w globalnym środowisku, sama współpraca w dziedzinie edukacji i innowacji potrafi stymulować rozwój gospodarczy Ukrainy, harmonizować stan transgranicznych regionów, służyć wzmocnieniu swojej pozycji na kontynencie europejskim i na świecie.

Priorytetami edukacyjnymi w Polsce i na Ukrainie powinny być:

1. powszechność dostępu do szkolnictwa oraz wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży i dorosłych poprzez poprawę jakości pracy szkół i uczelni oraz organizacji edukacji ustawicznej;
2. radykalna zmiana jakości systemu edukacji nauczycielskiej i statusu zawodowego nauczyciela, stanowiąca strategiczny problem polityki edukacyjnej w Polsce i na Ukrainie, warunkujący efektywne realizacje innych zadań i priorytetów;
3. zadania edukacji w społeczeństwie informacyjnym oznaczające efektywne przygotowanie studentów do życia i zawodowego funkcjonowania w dynamicznie zmieniającym się świecie;
4. relacje edukacji ze zmieniającą się gospodarką i potrzebami rynku pracy, restrukturyzacją produkcji i usług, zanikaniem tradycyjnych i pojawianiem się nowych zawodów, przemieszczaniem się ludności czynnej zawodowo wymagają zmiany kwalifikacji, a także wydłużania okresu kształcenia ogólnego i zawodowego;
5. potrzeba nauki języków obcych oraz wiedza o historii, kulturze państw wspólnoty europejskiej i krajów całego świata;
6. internacjonalizacja edukacji i badań naukowych (informacyjne i telekomunikacyjne technologie znacznie przyspieszają ten proces);
7. zapewnienie odpowiednich funduszy państwa, samorządów i społeczeństwa na rozwój edukacji, aby móc rozwijać ilościowo i jakościowo oraz prowadzić badania pedagogiczne nad planowaniem systemu oświatowego i jego efektami.

Rozwiązanie problemu poszukiwania innowacji pedagogicznych, uzasadnienie i wdrożenie w proces szkoleniowy perspektywnych innowacji, wymienienie sposobów rozwoju innowacyjnych procesów i wybór optymalnych środków wdrażania technologii innowacyjnych w proces naukowo-wychowawczy, będzie sprzyjać rozwojowi szkolnictwa w całości,

---

⁹ F. Andruszkiewicz: Globalizacyjna koncepcja współczesnych..., s. 168.

odnowieniu zawodowego przygotowania specjalistów, będzie zmniejszać rozbieżności między kolektywną formą nauki i indywidualnym charakterem działalności, tradycyjnymi metodami nauki i potrzebą wdrożenia innowacyjnych środków zarządzania edukacyjną działalnością. To będzie tworzyć przesłanki dla realizacji progresywnej państwowej polityki w dziedzinie edukacji, skierowanej również na rozwój wydawniczej bazy (stworzenie naukowo-metodycznego zabezpieczenia) i będzie zabezpieczać formowanie nowej (demokratycznej) świadomości społecznej i osiągnięcie nowego stanu społeczeństwa – otwartości i wielowymiarowości.

Bibliografia

1. Andruszczenko W.: Inowacyjny rozwój oświaty w strategii „ukraińskowo proriwu”. „Wyższa Oświata Ukraina”, nr 2, 2008.
2. Andruszczenko W.: Szkolnictwo wyższe w kontekście globalnym. „Szkolnictwo Wyższe na Ukrainie”, nr 3, Kijów 2002.
3. Andruszkiewicz F.: Globalizacyjna koncepcja współczesnych innowacji (filozoficzno-komparatywna analiza modernizacyjnych procesów w edukacyjnych systemach Ukrainy i Polski). Autoryzowany przekład z języka rosyjskiego. Wyd-wo NPU im. M.P. Dragomanowa, Kijów 2014.
4. Kostkiewicz J. (red.): Aksjologia edukacji dorosłych. Lublin 2004.
5. Bek U.: Czego takoj globalizacija? – M.: Progres – Tradicija, 2001.
6. Bech W.P.: Technokrayizm u diskursji problem wiszczoj szkoły: monografia / W.P. Bech, I.W. Malik ; za red. W.P. Becha. – K.: Wyd-wo NPU im. M.P. Dragomanowa, 2009.
7. Day C.: Rozwój zawodowy nauczyciela. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004.
8. Matusiak K.B., Kuciński J., Gryzik A. (red.): Foresight kadr nowoczesnej gospodarki. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczość, Warszawa 2009.
9. Wallerstein I.: Analiz mirowych sistem i situaciji w sobremiennom mire. SPB.: Uniwersyteckaja kniga, 2001.
10. Kissinger G.: Nużna li Amerike wniesznaja polityka? K diplomatii dla XXI wieka. – M.: Ladomir, 2002.
11. Lewowicki T.: Przemiany oświaty. Szkice o ideach i praktyce edukacyjnej. Warszawa 1997.
12. Kołodziejczyk W., Polak M.: Jak będzie zmieniać się edukacja. Wyzwania dla polskiej szkoły i ucznia. Instytut Obywatelski, Warszawa 2014.
13. Lewowicki T.: Przemiany oświaty. Szkice o ideach i praktyce edukacyjnej. Warszawa 1997.

14. Loy T.: Globalizacja, gosudarstwo, demokracja. Obraz nowoj politeczeskoj nauki//Polis. Nr 5, 1999.
15. Panarin A.S.: Globalnoje politeczeskoje prognozowanie. M.: Algoritm, 2002.
16. Toffler E.: Metamorfoza własti. – M.: OOO “Izdatelstwo AST”, 2001.
17. Tapscott D.: Cyfrowa dorosłość, czyli jak pokolenie sieci zmienia świat. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010.
18. Górnicka B.: Usamodzielnienie jako forma zapobiegania wykluczeniu społecznemu młodzieży niedostosowanej społecznie – rola i zadania pedagoga, [w:] Z. Bartkiewicz, A. Weglinski, A. Lewicka (red.): Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010.
19. Raport: Polska 2050, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”. Polska Akademia Nauk, Warszawa 2011.
20. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.
21. Społeczeństwo w drodze do wiedzy. Raport o stanie edukacji. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2011.
22. CEDEFOP, Skill needs in Europe. Focus on 2020. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2008.

Abstract

Transformational changes occurring in the political, social and educational society are the result of modernization of Poland and Ukrainian systems of education in the vector democratization and humanization. The process of globalization and the contemporary European society predetermine a number of new requirements of future specialists.

Nowadays our country is characterized by contemporary trends: Poland and Ukraine as an independent state and orientation of the education system within the European educational society. Admission the national higher education system to the Bologna Declaration provides the higher education reform, modernization of multicultural training, the creation of multicultural educational environment that provides the training in the cultural context.

Multiculturalism is a basic modern education standards, based on the fundamental values of European democratic society, human rights, equality, peace, social justice, democracy, freedom, security, interdependence, pluralism, cultural diversity. The main directions of the globalization of modern society is the forming of multicultural educational environment. In such circumstances, the person faces such important issues as the preservation of their cultural identity and adaptation in a multicultural environment.

The phenomenon of modernization of higher education is characterized as integrative component, reflecting the ability to implement policies of the multicultural space, personal quality that is based on tolerance, harmonizing its internal peace and respect for the multicultural society based on a system of multicultural knowledge, skills, interests needs, motivations, values, and provides an effective solution of professional tasks in the multicultural interaction with various social groups and nationalities.

The most important area considered to be the subject of education of tomorrow is the human participatory learning process in the production of the material or spiritual culture. The effect of this is to enrich the learning process in the human sense of values and spiritual forces, which is often emphasized by the leading representatives of the education of tomorrow.